

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-70>

УДК 331.5

## ДЕТІНІЗАЦІЯ ВТОРИННОЇ ЗАЙНЯТОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ РИЗИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

### DETINIZATION OF SECONDARY EMPLOYMENT AND LIMITATION OF SOCIAL SECURITY RISKS

**Петрова Ірина Леонідівна**доктор економічних наук, професор,  
Університет економіки та права "КРОК"  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4206-5403>**Качан Ганна Миколаївна**кандидат економічних наук,  
Український державний університет імені Михайла Драгоманова  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6378-2298>**Кравець Ірина Михайлівна**кандидат економічних наук, доцент,  
Хмельницький університет управління та права  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5543-6958>**Petrova Iryna**

University of Economics and Law "Krok"

**Kachan Hanna**

Drahomanov Ukrainian State University

**Kravets Iryna**

Khmelnytskyi University of Management and Law

У статті розглядаються актуальні питання вторинної зайнятості населення України, її детінізації та обмеження ризиків соціальної безпеки. Розкрито фактори поширення вторинної зайнятості, а також її функції, пов'язані з адаптацією до ринку праці, покращенням матеріального становища працівників, розширенням можливостей їх самореалізації та посиленням мобільності на ринку праці. Вторинна зайнятість може бути формальною та неформальною, за наймом і самозайнятістю. Визначено, що неформальна вторинна зайнятість створює соціальні ризики для всіх суб'єктів ринку праці та є одним з вагомих чинників тіньової економіки. Авторами подано визначення та класифікацію соціальних ризиків вторинної зайнятості, які загрожують безпеці суб'єктів ринку праці та обґрунтовано заходи регулювання вторинної зайнятості, з метою її детінізації та забезпечення соціальної безпеки суспільства.

**Ключові слова:** ринок праці, зайнятість населення, вторинна зайнятість, детінізація зайнятості, ризики, соціальна безпека.

The article deals with topical issues of secondary employment in Ukraine, its unshadowing and limitation of social security risks. The authors believe that in the transformational model of the labor market, secondary employment plays the role of a social shock absorber, which is intensified in wartime. During the period of labor market destruction and increased labor outflow abroad, the state should stimulate the preservation of jobs, including additional ones. Secondary employment comes in various forms, attracting both highly skilled labor that can work remotely using information technology and low-skilled labor that accepts additional work for its survival. The article examines the factors of the spread of secondary employment in the country's economy, as well as its functions related to adaptation to the labor market, improvement of the financial situation of employees, expansion of opportunities for their self-realization and enhancement of their mobility in the labor market. The authors emphasize the intertwining of formal and informal relations in the field of secondary employment. Informal secondary employment, in addition to playing a positive role as a social shock absorber, has a number of negative effects. It creates social risks for all labor market actors (the state, entrepreneurs, and employees) and is one of the major factors in the shadow economy.

Based on the analysis of official employment statistics and a sociological survey conducted by the authors for the period from 2014 to 2021, the authors have identified and proved certain trends in the development of secondary employment in the Ukrainian economy. The study demonstrated the dominance of material motives for secondary employment and also revealed a tendency for its expansion in the youth segment of the labor market. The authors define and classify the social risks of secondary employment that threaten the safety of labor market actors, primarily employees. The article substantiates the need for specific measures to limit and overcome the risks of secondary employment, its regulation with a view to de-shadowing and ensuring social security of society.

**Keywords:** labor market, employment, secondary employment, unshadowing of employment, risks, social security.

**Постановка проблеми.** У трансформаційній моделі ринку праці України особливе місце належить вторинній зайнятості, яка є достатньо поширеним і значимим, але мало дослідженим явищем. За більшістю ознак її можна віднести до нестандартної зайнятості [1]. Вторинна зайнятість може бути формальною і неформальною, за наймом і само зайнятстю, причому неформальна частка в сегменті вторинної зайнятості вища, ніж у сегменті основної зайнятості. Не зважаючи на певні переваги вторинної зайнятості для працівника (можливість додаткового доходу, самореалізації) вона має суттєві недоліки. Найбільшу проблему становить неформальна або тіньова вторинна зайнятість, яка породжує ризики для усіх суб'єктів соціально-трудових відносин.

Детинізація вторинної зайнятості дозволяє зберегти всі її переваги і водночас подолати або обмежити ризики соціальної безпеки.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** В спеціальній літературі тема вторинної зайнятості залишається мало дослідженою і дискусійною. Вчені не дійшли єдиної думки щодо сутності поняття вторинної зайнятості. Підкреслюючи різноманітність її проявів, до неї, як правило, відносять постійну другу роботу (суміщення двох посад в одній чи різних організаціях, а також тимчасові, несистематичні чи нерегулярні підробітки.

Представники широкого підходу до визначення поняття вторинної зайнятості, А. І. Андрющенко, М. Ніколаєвський та В. В. Харабет, розглядають її як додаткову і до основного місця роботи, і до різних видів незайнятості [2, с. 109]. За такого підходу до вторинно зайнятих відносяться не лише особи, які працюють на кількох роботах, а і студенти, пенсіонери, зайняті в домашньому господарстві, а також безробітні. Ми вважаємо некоректним віднесення до вторинно зайнятих категорії громадян, які не мають основного місця роботи, адже зайнятість в

такому випадку буде не додатковою, а основною. Тому погоджуємося з вченими-прихильниками вузького тлумачення вторинної зайнятості, особливість якого – обов'язкова наявність основної роботи [3, с. 91–92]. Погоджуємося з О. В. Волковою, яка стверджує, що «вторинна зайнятість – це добровільна додаткова постійна або тимчасова діяльність осіб, які мають основну роботу» [4, с. 179]. Проте зауважимо, що вторинна зайнятість може бути і вимушеною діяльністю, зокрема у випадках, коли йдеться про виживання людини. У більшості випадків вторинна зайнятість є другорядною по відношенню до основної [5, с. 2].

Дослідники відмічають, що вторинна зайнятість часто набуває неформальних ознак [3, с. 91]. Причиною є недосконалість процесів регулювання соціально-трудових відносин у сфері праці. Проблемою є те, що, як справедливо зазначає О. В. Орлик, неформальна зайнятість супроводжується ризиками, що створюють економічну небезпеку для держави, суб'єктів її господарювання та суспільства у цілому [6, с. 174–175].

Такої ж думки дотримуються фахівці ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» [7, с. 141]. З нашого погляду, ще більш вразливою до соціальних і економічних ризиків є вторинна зайнятість, за якої сумісники, як правило, займають менш привабливі робочі місця, з нижчою платнею, не долучені до соціального пакету підприємства, є першими кандидатами на звільнення в разі економічної скрути.

Питання соціальних ризиків і безпеки зайнятості ставилося в українській науці. Надрага В. І. визначив «основні складові системи ризиків у трудовій сфері» [8, с. 11]. В дослідженнях проаналізовано світовий досвід обмеження ризиків неформальної зайнятості, який містить такі інструменти як децентралізація і контракція послуг з працевлаштування, пріоритет активних програм

регулювання зайнятості, профілювання на ринку праці, аутсорсинг послуг працевлаштування, гнучкі системи перепідготовки робочої сили [9, с. 11]. Також запропоновано конкретні заходи з мінімізації таких ризиків [10, с. 161–162]: стимулювання створення робочих місць, розвитку малого та середнього підприємництва, підвищення доходів від зайнятості, усунення практики неформального регулювання тощо. І. Кравченко та В. Поліщук сформулювали альтернативи державної політики щодо тіньової зайнятості: стратегії політичного невтручання; легалізації окремих видів діяльності в тіньовому секторі; ліквідації тіньової зайнятості; переведення неофіційного сектора в офіційний [11, с. 408–409]. У цій статті перевага надається останній стратегії.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Наразі практично відсутні напрацювання з детинізації вторинної зайнятості та обмеження ризиків соціальної безпеки в цьому сегменті, що підкреслює актуальність теми статті.

**Формулювання цілей статті.** Метою статті є аналіз тіньової вторинної зайнятості, виявлення та обмеження соціальних ризиків, пов'язаних з нею.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Зайнятість населення є потужним фактором економічного зростання й одним із найважливіших показників рівня добробуту та соціальної безпеки суспільства. Водночас ринок праці є найвразливішою системою, яка гостро реагує на збурення зовнішнього середовища. Фінансові кризи, пандемії, повномасштабна війна в Україні створюють серйозні загрози соціальній безпеці усіх суб'єктів

ринку праці, насамперед, у сфері зайнятості.

За підрахунками Українського інституту майбутнього (UIF), наразі населення України складає близько 28,5 млн осіб. Серед них 16,8 млн – економічно неактивне населення. За кордоном перебуває майже 8,2 млн громадян України, тобто близько 20% населення [12].

За новими даними UIF, представленими на презентації Прогнозу економіки України на 2023–2024 роки, в Україні є близько 11,7 млн економічно активних людей. З цієї кількості лише приблизно 9,3 млн. працюють, решта 2,7 млн. – безробітні [13].

Динаміка ключових показників зайнятості, згідно даних офіційної статистики, подана в таблиці 1.

В умовах руйнівних впливів на ринок праці постає питання збереження та повноцінного використання людського потенціалу, створення засад ефективної зайнятості, зокрема в сегменті вторинної зайнятості.

Вторинна зайнятість означає наявність у особи будь-якої додаткової оплачуваної роботи. Вона є неоднорідною за своєю структурою, охоплюючи як малокваліфіковану працю в сільському господарстві, так і складну діяльність у високотехнологічних інноваційних процесах. Вона може бути формальною і неформальною, за наймом і самозайнятістю. При вмілому використанні ресурсу вторинної зайнятості можна досягти значного соціально-економічного прогресу в країні. Так, багато українських науковців на умовах сумісництва беруть участь у інноваційних проектах, працюють у різноманітних міжнародних фондах, світових банках, де мають можливість проявити

Таблиця 1

**Динаміка ключових показників зайнятості за 2019–2021 роки**

Показники \ Рік	2019	2020	2021
Зайняте населення	15894,9	15244,5	14957,3
Безробітне населення	1486,9	1673,3	1709,5
Зовнішні сумісники	249,6	245,9	246,2
Працювали за цивільно-правовими договорами	139,7	124,3	128,5
Середньооблікова кількість штатних працівників	7443	7345	7096
Неформально зайняте населення	3460	3238	3018

Джерело: складено за даними [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua); [www.dsz.gov.ua](http://www.dsz.gov.ua)

свою креативність, реалізувати творчий потенціал [3, с. 94].

У трансформаційній моделі ринку праці вторинна зайнятість виконує функції не тільки адаптації працівника з метою збільшення доходів та виживання у складних умовах, але й його самореалізації. Значний поштовх поширенню вторинної зайнятості надав розвиток цифрової економіки [14]. Це суттєво вплинуло на гнучкість ринку праці та рівень мобільності робочої сили. Водночас гнучка зайнятість у значній кількості випадків є неформальною або поєднує офіційну та неофіційну роботу, чим негативно впливає на рівень соціальної захищеності працівників [15].

До основних причин виникнення вторинної зайнятості можна віднести:

- низький рівень заробітної плати, який змушує працівників шукати додаткову роботу;
- бажання зменшити ризики безробіття, адже в разі звільнення з основного місця роботи працівники можуть залишитися зайнятими);
- прагнення самовираження (вторинна зайнятість дає можливість повніше проявити себе, реалізувати свої творчі потреби);
- потреба в мобільності та посиленні конкурентоспроможності працівника (вторинна зайнятість підвищує гнучкість, мобільність, компетентність працівників, сприяє розширенню знань та оволодінню нової професії).

Окремо слід виділити вимушену вторинну зайнятість, засновану суто на матеріальних мотивах і пов'язану з нижчою якістю займаних робочих місць. Крім основної і додаткової роботи, людина може мати підробітки на різних робочих місцях. Внаслідок цього формування такої зайнятості важко прогнозувати [16, с. 96].

Вторинна зайнятість характеризується переплетенням формальних і неформальних видів трудової діяльності, при цьому тіньова частка вище саме в сегменті вторинної зайнятості, оскільки ступінь контролю там нижчий. Неформальний характер вторинної зайнятості, або її тінізація, є загрозою повноцінного функціонування ринку праці та соціальної безпеки.

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року вказує на необхідність розв'язання проблем тінізації економіки. За попередніми розрахунками Мінекономіки, рівень тіньової економіки у 2021 р. становив 30% від офіційного ВВП. Основними викликами та загрозами у сфері фінансової без-

пеки є серед іншого високий рівень тінізації економіки [17].

Відповідно до досліджень Центру Разумкова, тіньовий сектор на початок 2023 року складав приблизно 50% всієї економіки країни. У тимчасових умовах воєнної ситуації він забезпечує роботою і доходами мільйони українців [18, с. 5]

Актуальність проблеми детинізації ринку праці, легалізації зайнятості та заробітної плати зумовлена її масштабами та надзвичайно негативними та руйнівними наслідками [19, с. 155].

В середньому по Україні у 2021 році рівень неформальної зайнятості склав 19,3% [20]. Найвищий рівень неформальної зайнятості був характерним для Рівненської та Чернівецької областей (по 44,8%), тоді як найнижчим він був для Київської та Харківської областей (6,8% та 7,2% відповідно).

Аналіз показує, що в неформальному секторі економіки переважно працюють особи працездатного віку, де їхня частка становить близько 90%. Найвищий її рівень характерний для осіб віком 15–24 роки (у 2018 р. – 32,2%) та віком 60–70 років (у 2018 р. – 30,8%).

Від початку бойових дій Державна служба статистики припинила збір та узагальнення статистичної інформації щодо неформальної зайнятості населення. За оцінками Міністерства економіки, на початку 2023 р. чисельність безробітних становила 2,6 млн. осіб, а за оцінками НБУ – близько 4,2–4,8 млн.

Значну роль в оцінюванні розмірів формальної і неформальної вторинної зайнятості відіграють соціологічні дослідження.

Авторами було проведено опитування представників вторинної зайнятості з метою визначення її характеристик, зокрема її неформальної частки. Методом збору інформації було обрано анкетування. Об'єктом дослідження стали представники сегменту вторинної зайнятості, що мешкають у Київській області та задіяні у таких сферах економіки: освіта, обслуговування населення, IT-галузь, торгівля, менеджмент, бухгалтерський облік тощо. Вибірка випадкова, 720 осіб. До вибіркової сукупності увійшли жінки і чоловіки у віці 20-69 років. Для отримання більш щирих відповідей, анкетування проводилось анонімно, роздатковим і поштовим методом, що дало змогу провести опитування очно і заочно. На основі результатів анкетування здійснено порівняльний аналіз за даними 2014, 2017 та 2021 років.

Гіпотези дослідження:

– вторинна зайнятість є формальною та неформальною; за наймом та самозайнятістю;

– відсоток неформальної вторинної зайнятості варіює у межах різних вікових груп.

За результатами опитування, у 2014 році 50% опитаних респондентів мали постійну додаткову роботу, у 2017 році – 62%, у 2021 року – 70% (рис. 1). Тобто рівень вторинно зайнятих з кожним роком зростає.

Оцінюючи динаміку рівня вторинної зайнятості за факторами статі та віку, ми виявили, що в цілому додаткову роботу має більше жінок, ніж чоловіків. З діаграми видно, що чисельність вторинно зайнятих жінок збільшилась із 53% у 2014 році до 78% у 2021 році,

тоді як чисельність вторинно зайнятих чоловіків за цей період зменшилась із 47% до 22% (рис. 2).

У свою чергу динаміка чисельності вторинно зайнятого населення залежно від віку свідчить про те, що найстарші і наймолодші групи практично не займаються додатковою трудовою діяльністю. Найбільші відсотки серед вторинно зайнятих і серед тих, хто бажає мати другу роботу, припадають на 3 групи середнього працездатного віку 20-29, 30-39 і 40-49 років. Їх частка зросла з 13% у 2017 р. до 32% у 2021 р. (табл. 2).

В цілому найбільша кількість вторинно зайнятих респондентів зайняті в сфері освіти – 61%, обслуговування (16%), ІТ-галузі (5%), бухгалтерії (4%) і менеджменту (4%).

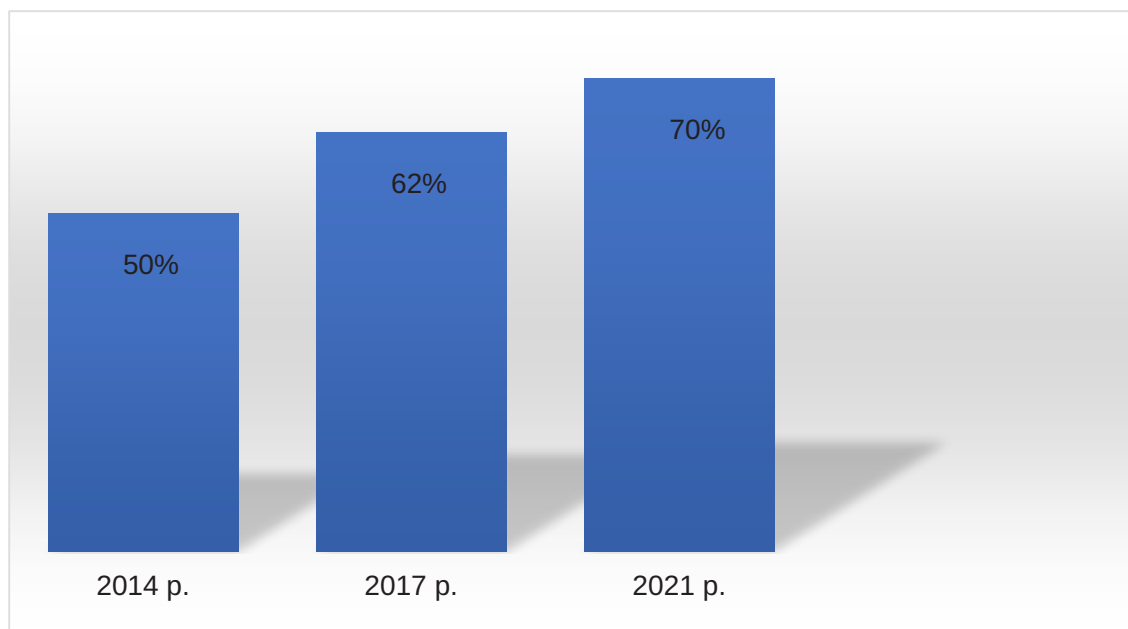


Рис. 1. Розподіл відповідей на питання: «Чи маєте Ви додаткову роботу?»

Джерело: складено автором за результатами опитування

Таблиця 2

Розподіл відповідей на запитання:  
«Чи маєте Ви додаткову роботу?» залежно від віку, у %

Варіанти відповідей	Так 2014 р.	Ні, не маю 2014 р.	Так 2017 р.	Ні, не маю 2017	Так 2021 р.	Ні, не маю 2021
до 20	1	1	2	-	-	-
20-29	15	18	17	13	13	7
30-39	19	12	23	11	32	13
40-49	12	6	15	6	14	7
50-60	7	9	5	6	7	3
60-69	-	-	1	1	4	-

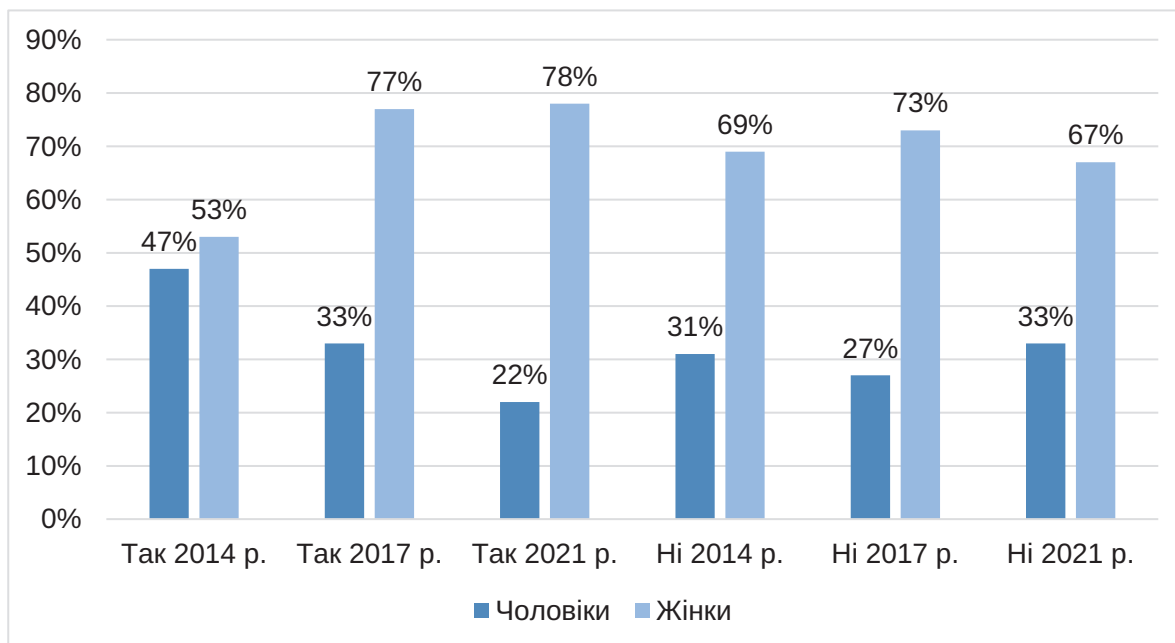
Джерело: складено автором за результатами опитування

Серед інших видів діяльності були вказані: малий бізнес, перевезення, інженерія, логопедія (3% опитаних).

Аналіз результатів відповідей показав позитивну тенденцію зростання кількості офіційно оформлених вторинно зайнятих. Чисельність респондентів, зайнятих на додатковій роботі

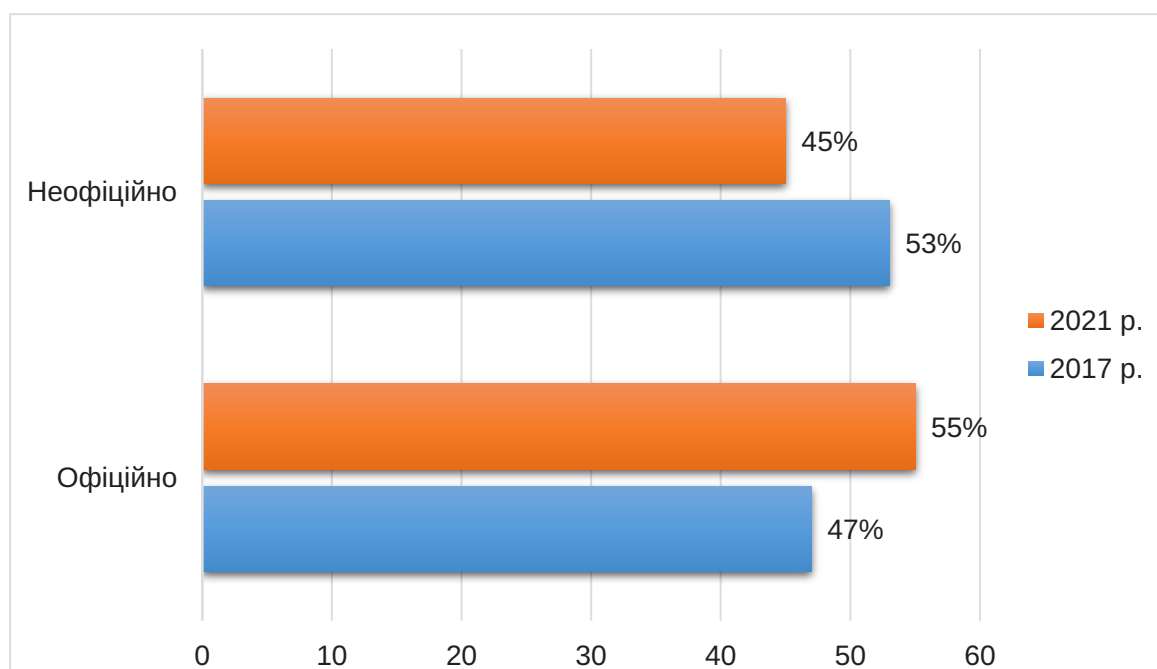
офіційно збільшилась із 47% у 2017 році до 55% у 2021 році (рис. 3).

Рівень офіційно оформлених вторинно зайнятих громадян залежно від статі теж збільшився: серед жінок із 37% 2017 року до 41% 2021 року, а серед чоловіків із 8% 2017 року до 14% 2021 року (рис. 4).



**Рис. 2. Розподіл відповідей на питання: «Чи маєте Ви додаткову роботу?» в залежності від статі**

*Джерело: складено автором за результатами опитування*



**Рис. 3. Розподіл відповідей на питання: «Чи оформлені Ви офіційно?»**

*Джерело: складено автором за результатами опитування*

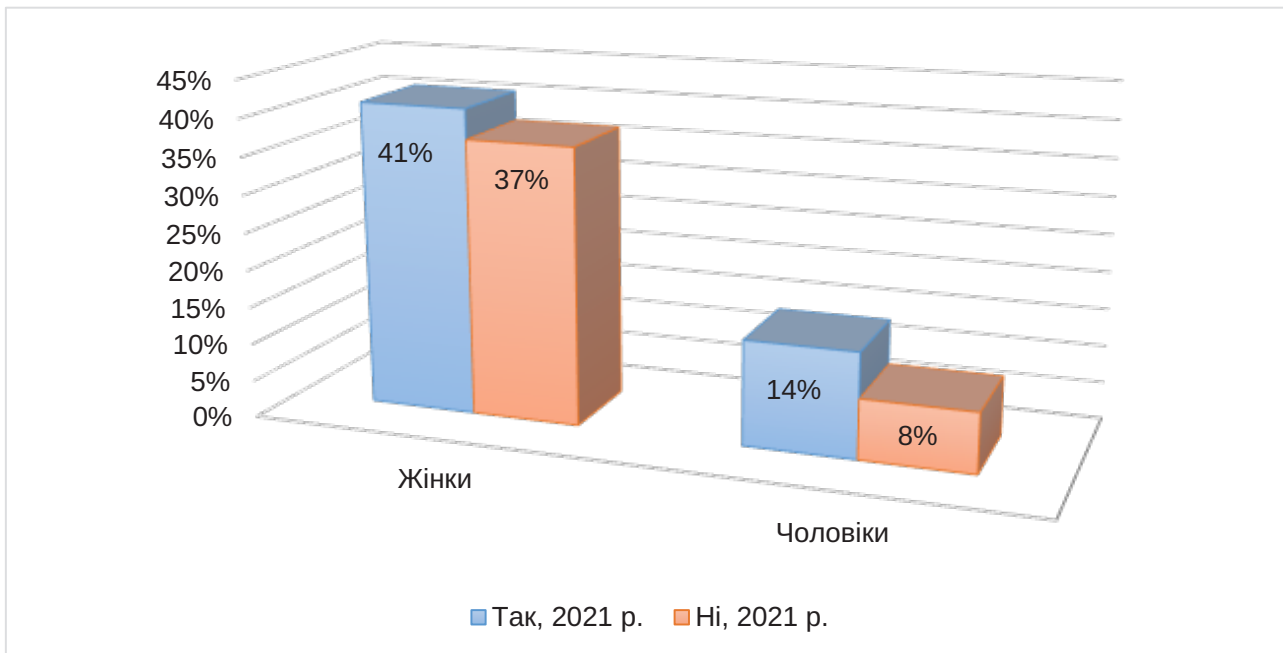


Рис. 4. Розподіл відповідей на запитання: «Чи оформлені Ви офіційно?» в залежності від статі  
Джерело: складено автором за результатами опитування

Залежно від віку (табл. 3) офіційна додаткова зайнятість переважає у вікових категоріях 30–69 років. Протилежна ситуація склалась у групі 20–29 років, де неофіційно оформлених вторинно зайнятих значно більше, ніж офіційно оформлених.

Вторинна зайнятість у поєднанні з деформалізацією трудових відносин несе ризики соціальній безпеці для всіх суб'єктів соціально-трудових відносин: держави, роботодавці, працівника. Держава недоотримує частину доходу і втрачає контроль у регулюванні зайнятості. Роботодавці, заощаджуючи на виплаті податків, наражаються на санкції через порушення законодавства, працівник створює бар'єри свого соціального захисту.

У підсумку неформальна вторинна зайнятість стає фактором послаблення соціальної безпеки.

Соціальні ризики в сфері зайнятості розглядаються як ймовірність настання небажаних наслідків для реалізації інтересів суб'єкта відносин зайнятості внаслідок прийнятого рішення [9]. Ризики вторинної зайнятості включають такі: неотримання роботи відповідно до набутого кваліфікаційного рівня; заниженої оплати трудових послуг, утрати робочого місця; декваліфікації під час виконання неадекватної роботи; надмірної інтенсифікації праці, виробничі ризики, професійного та психічного вигорання. Крім того, працівники вторинної зайнятості стикаються з ризиками

Таблиця 3

**Частка офіційно оформлених працівників вторинної зайнятості, у % до загального числа опитаних**

Вік	Варіанти відповідей					
	Так 2014 р.	Ні 2014 р.	Так 2017 р.	Ні 2017 р.	Так 2021 р.	Ні 2021 р.
до 20	1	3	1	2	-	-
20–29	12	10	9	18	4	12
30–39	20	17	17	19	25	21
40–49	13	10	14	8	15	6
50–59	6	8	4	5	9	2
60–69	-	-	2	1	4	2

Джерело: складено автором за результатами опитування

невизначеності, непередбачуваності, нестабільності, відсутності гарантій як робочого місця, так і доходів. Держава, очевидно, не несе обов'язків щодо страхового та пенсійного забезпечення неформально зайнятих. Для них значно збільшуються фізичні ризики, обумовлені наявністю робочих місць з шкідливими умовами праці і загрозою втрати працездатності, погіршення стану здоров'я, якості життя. Характер та умови праці часто суперечать моральним цінностям працівників, що продукує духовні ризики зайнятості. Неформальна вторинна зайнятість створює ризики втрати часу працівника, який він міг би використати продуктивніше, працюючи у формальному секторі економіки. Отже, крім економічних ризиків, розглянутий тип зайнятості супроводжується ризиками соціальної безпеки.

З огляду на це держава має створювати умови для реалізації людського потенціалу економічно активного населення за основним місцем роботи та отримання ним належного прозорого доходу. Водночас необхідно удосконалювати законодавчу базу регулювання вторинної зайнятості. На нашу думку, доцільно ввести поняття основної і вторинної зайнятості у нормативні документи, зафіксувати права і обов'язки цих працівників, а також визначити сферу відповідальності роботодавців за використання додаткової роботи на засадах гідної праці. Ми виходимо з того, що в сучасних умовах необхідно підтримувати офіційно реєстровану вторинну зайнятість, що сприятиме підвищенню матеріального добробуту і соціальної захищеності працівників. Разом з тим, потрібно обмежувати неформальну вторинну зайнятість, встановлюючи та контролюючи

рамкові умови для роботодавців. Детінізація вторинної зайнятості водночас означає забезпечення соціальної безпеки і працівників, і роботодавців.

Регулювання вторинної зайнятості передбачає розробку ефективної системи заходів уникнення та ліквідації ризиків тіньової діяльності. Відповідальність у вирішенні цих проблем повинні розділяти держава, підприємства та громадяни.

**Висновки.** Вторинна зайнятість відіграє роль соціального амортизатора в трансформаційній моделі ринку праці України. Водночас її експансія чревата ризиками, які загрожують соціальній безпеці суб'єктів ринку праці та суспільства в цілому. Неформальна вторинна зайнятість як значна, а подекуди збільшувана її частина, є істотним фактором тіньової економіки

Наразі процеси утворення тіньової вторинної зайнятості практично не регулюються державою. Для їх удосконалення доцільно ввести поняття основної і вторинної зайнятості у нормативні документи, визначити права і обов'язки таких працівників, посилити відповідальність роботодавців за забезпечення гідної праці при використанні додаткової роботи.

З одного боку, в сучасних умовах необхідно всіляко підтримувати офіційно реєстровану вторинну зайнятість, що сприятиме підвищенню матеріального добробуту і соціальної захищеності працівників. З іншого, потрібно обмежувати неформальну вторинну зайнятість, встановлюючи та контролюючи рамкові умови для роботодавців. Детінізація вторинної зайнятості водночас означає забезпечення соціальної безпеки і працівників, і роботодавців.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Non-standard employment around the world: Digital labour platforms. ILO. URL: <https://www.ilo.org/global/topics/non-standard-employment/crowd-work/lang--en/index.htm> (дата звернення: 08.08.2023).
2. Харабет В. В., Андрющенко А. І., Николаєвський В. М. Соціальна робота у сфері зайнятості населення: навчальний посібник для студентів спеціальності соціальна робота. Маріуполь : Новий світ. 2012. 568 с.
3. Кравець І. М. Особливості вторинної зайнятості в Україні. *Вісник Маріупольського Державного університету. Серія: Економіка*, Випуск 15. 2018. С. 90–97.
4. Волкова О. В. Ринок праці. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 624 с.
5. McKenzie, H. Secondary employment by Western Australia police officers: Factors influencing multiple jobholding and the relationship to organisational commitment, 2017. URL: <http://ro.ecu.edu.au/theses/1962>. P. 20 (Last accessed: 26.08.2023).
6. Орлик О. В. Неформальна зайнятість населення як фактор тінізації та економічної небезпеки. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2020. № 1 (72). С. 164–177.
7. Інституційні засади розвитку ринку праці в Україні: за наук. ред. д.е.н., проф. І. Л. Петрової, д.е.н. В. В. Близнюк; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». 472 с.



8. Надрага В. І. Соціальні ризики в трудовій сфері. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економічних наук. Київ, 2016. 40 с.
9. Петрова І. Л. Соціальні ризики неформальної зайнятості в Україні. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2016. № 4. С. 29–33.
10. Гідна праця: імперативи, українські реалії, механізми забезпечення: монографія за наук. ред. д.е.н., проф. А. М. Колота. Київ : КНЕУ, 2017. 500 с.
11. Кравченко, В. Поліщук. Взаємозв'язок між детінізацією зайнятості та соціальною безпекою суспільства за сучасних умов. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Т. 2 (49), 2023. С. 398-412.
12. В Україні 11,7 млн економічно активних осіб, з них працюють близько 9,3 млн. – дослідження. URL: <https://forbes.ua/news/v-ukraini-117-mln-ekonomichno-aktivnikh-osib-pratsyuuyut-blizko-93-mln-doslidzhen-nya-06072023-14650> (дата звернення: 12.09.2023).
13. Економічна активність населення України: зайнятість, безробіття та перспективи міграції. URL: <https://slovoproslovo.info/ekonomichna-aktivnist-naselennya-ukraini-zaynyatist-bezrobittya-ta-perspektivi-migratsii> (дата звернення: 30.08.2023).
14. Гук Л. П. Стандартні та нові форми зайнятості: диверсифікація можливостей в умовах цифровізації та глобалізації. *Бізнес Інформ*. 2021. № 1. С. 224–231
15. Petrova, I. L., Kravchenko, I. S., Lisogor, L. S., & Chuvardynskiy, V.O. (2021). Employment flexibility in ukraine: advantages and limitations. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 3(38), 490–498.
16. Онищук Ю. В. Регулювання зайнятості як фактор розвитку економіки країни в контексті Європейської інтеграції. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2018. № 4(16). С. 93–98.
17. Рівень тіньової економіки за три роки має скоротитись на 25% – Мінекономіки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3317434-riven-tinvoi-ekonomiki-za-tri-roki-mae-skorotitis-na-25-minekonomiki.html>
18. З чим світ входить у 2023 р. Економічні перспективи відновлення України. Центр Разумкова. Аналітична доповідь. Січень 2023 р. 18 с. URL: [https://razumkov.org.ua/images/pdf/2023\\_MATRA\\_I\\_KVARTAL.pdf](https://razumkov.org.ua/images/pdf/2023_MATRA_I_KVARTAL.pdf) (дата звернення: 08.09.2023).
19. Тінізація економіки та інтелектуальної економіки як загроза національній безпеці країни та їх детінізація: монографія / О. Б. Бутнік-Сіверський, О. П. Петренко / за наук. редакцією д.е.н., проф. Бутнік-Сіверського О. Б. 2020. 108 с.
20. Робоча сила України 2021. Статистичний збірник. URL: [https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2022/zb/07/zb\\_RS\\_2021.pdf](https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_RS_2021.pdf) (дата звернення: 18.08.2023).

## REFERENCES:

1. Non-standard employment around the world: Digital labour platforms. ILO. Available at: <https://www.ilo.org/global/topics/non-standard-employment/crowd-work/lang--en/index.htm> (accessed August 08, 2023).
2. Kharabet V. V., Andriushchenko A. I., Nikolajevskij V. M. (2012) Socialna robota u sferi zajnjatosti naselennja [Social work in the field of public employment] navchalnyj posibnyk dlja studentiv specialnosti socialna robota. Mariupolj: Novyj svit. 568 p.
3. Kravecj I. M. (2018) Osoblyvosti vtorynnoj zajnjatosti v Ukrajinі [Peculiarities of secondary employment in Ukraine]. *Visnyk Mariupoljskogo Derzhavnogo universytetu. Serija: Ekonomika*. Vypusk 15. P. 90–97.
4. Volkova O. V. (2007) Rynok praci [Labor market]. Navchalnyj posibnyk. Kyjiv: Centr uchbovoji literatury. 624 p.
5. McKenzie, H.. (2017) Secondary employment by Western Australia police officers: Factors influencing multiple jobholding and the relationship to organisational commitment. P. 20. Available at: <http://ro.ecu.edu.au/theses/1962> (accessed August 26, 2023).
6. Orlyk, O. V. (2020) Neformaljna zajnjatistj naselennja jak faktor tinizaciji ta ekonomichnoji nebezpeky [Informal employment of the population as a factor of shadowing and economic danger]. *Visnyk socialjno-ekonomichnykh doslidzhenj: zb. nauk. pracj*. Odesa: Odeskij nacionalnyj ekonomichnyj universytet. № 1 (72). P. 164–177.
7. Instytucijni zasady rozvytku rynku praci v Ukrajinі [Institutional foundations of labor market development in Ukraine]. za nauk. red. d.e.n., prof. I. L. Petrovoji, d.e.n. V. V. Blyznjuk; NAN Ukrajinu, DU «In-t ekon. ta prognozuv. NAN Ukrajinu». 472 p.
8. Nadragha V. I. (2016) Socialjni ryzyky v trudovij sferi [Social risks in the labor sphere]. Avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja doktora ekonomichnykh nauk. Kyjiv, 40 p.
9. Petrova I. L. (2016) Socialjni ryzyky neformalnoj zajnjatosti v Ukrajinі [Social risks of informal employment in Ukraine]. *Rynok praci ta zajnjatistj naselennja*. № 4, P. 29–33.

10. Ghidna pracja: imperatyvy, ukrajinsjki realiji, mekhanizmy zabezpechennja [Decent work: imperatives, Ukrainian realities, security mechanisms]. monohrafija [a monograph]. za nauk. red. d.e.n., prof. A. M. Kolota. K., KNEU, 2017. 500 p.
11. Kravchenko, V. (2023) Polishhuk. Vzajemozv'jazok mizh detinizacijeu zajnjatosti ta socialjnoju bezpekoju suspiljstva za suchasnykh umov [The relationship between detinization of employment and social security of society under modern conditions]. *Finansovo-kredytna dijalinistj: problemy teoriji ta praktyky*. T. 2 (49). P. 398–412.
12. V Ukraini 11,7 mln ekonomichno aktyvnykh osib, z nykh pracjujutj blyzko 9,3 mln. – doslidzhennja [There are 11.7 million economically active people in Ukraine, of which about 9.3 million work – research]. Available at: <https://forbes.ua/news/v-ukraini-117-mln-ekonomichno-aktivnykh-osib-pratsyuyut-blizko-93-mln-doslidzhennya-06072023-14650> (accessed September 12, 2023).
13. Ekonomichna aktyvnistj naselennja Ukrainy: zajnjatistj, bezrobittja ta perspektyvy migraciji [Economic activity of the population of Ukraine: employment, unemployment and migration prospects]. Available at: <https://slovoproslovo.info/ekonomichna-aktivnist-naselennya-ukraini-zajnyatist-bezrobittja-ta-perspektivi-migratsii> (accessed August 30, 2023).
14. Ghuk L. P. (2021) Standartni ta novi formy zajnjatosti: dyversyfikacija mozhlyvostej v umovakh cyfrovizaciji ta ghlobalizaciji [Standard and new forms of employment: diversification of opportunities in the conditions of digitalization and globalization]. *Biznes Inform*. № 1. P. 224–231.
15. Petrova, I. L., Kravchenko, I. S., Lisogor, L. S., & Chuvardynskyi, V.O. (2021). Employment flexibility in ukraine: advantages and limitations. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 3(38), 490-498.
16. Onyshhuk Ju. V. (2018) Reghuljuvannja zajnjatosti jak faktor rozvytku ekonomiky krajiny v konteksti Jevropejskoij integraciji [Regulation of employment as a factor in the development of the country's economy in the context of European integration]. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. № 4(16). S. 93–98.
17. Rivenj tinjovoi ekonomiky za try roky maje skorotytsj na 25% - Minekonomiky [The level of the shadow economy should decrease by 25% in three years – Ministry of Economy]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3317434-riven-tinvoi-ekonomiki-za-tri-roki-mae-skorotitis-na-25-minekonomiki.html> (accessed August 26, 2023).
18. Z chym svit vkhodytj u 2023 r. Ekonomichni perspektyvy vidnovlennja Ukrainy [With what the world enters 2023. Economic prospects of recovery of Ukraine]. Centr Razumkova. Analitychna dopovidj Sichenj 2023 r. 18 p. Available at: [https://razumkov.org.ua/images/pdf/2023\\_MATRA\\_I\\_KVARTAL.pdf](https://razumkov.org.ua/images/pdf/2023_MATRA_I_KVARTAL.pdf) (accessed September 08, 2023).
19. Tinizacija ekonomiky ta intelektualjnoji ekonomiky jak zagroza nacionalnij bezpeci krajiny ta jikh detinizacija [Tinization of the economy and intellectual economy as a threat to the country's national security and their detinization]. monohrafija [a monograph]. O. B. Butnik-Siversjkyj, O. P. Petrenko / za nauk. redakcijeju d.e.n., prof. Butnik-Siversjogho O. B. 2020. 108 p.
20. Robocha syla Ukrainy 2021 [Labor force of Ukraine 2021]. Statystychnyj zbirnyk. Available at: [https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2022/zb/07/zb\\_RS\\_2021.pdf](https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_RS_2021.pdf) (accessed August 18, 2023).